

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Aşağıdaki sorularımın **Tarım ve Orman Bakanı Bekir PAKDEMİRLİ** tarafından Anayasa'nın 98'inci ve TBMM içtüzüğünün 96'ncı ve 99'uncu maddeleri gereğince yazılı olarak cevaplandırılmasını arz ederim.

Murat ÇEPNİ

İzmir Milletvekili

Dünyanın pek çok ülkesinde; balık, kedi, köpek, kemirgenler (çoğunlukla fare, sıçan, hamster, kobay, tavşan), kanatlılar, tek tırnaklılar (at, eşek, katır), ruminantlar, deniz memelileri, insan-dışı primatlar özellikle kozmetik ve ilaç sektörlerinde deney hayvanı olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de 5199 Sayılı Hayvanları Koruma Kanunu ile bilimsel araştırmalar için hayvan deneylerine izin verilmektedir. Deneylerde kullanılan hayvanların, kayıtlı deney hayvanı üreticisinden alınması ve deneysel çalışma yapmak isteyen kuruluşların çalışma izni almak şartı bulunmaktadır. Hayvanlar üzerinde deney yapacak, deneylerde kullanmak üzere hayvan üretecek veya tedarik edecek kuruluşlar bakanlıktan çalışma izni aldıktan sonra kendi yerel etik kurulunu ve yönergesini oluşturmak zorundadır. Hayvan Deneylerinin Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmelik 15 Şubat 2014 tarihinde yürürlüğe girmiş ve bu yönetmelik kapsamında Hayvan Deneyleri Merkezî Etik Kurulu (HADMEK) kurulmuştur. Etik kurul izni olmadan hayvanlar üzerinde deney yapmak yasadışıdır. Bazı kaynaklara göre, Türkiye'de 119 adet deney merkezi bulunmaktadır. Bu merkezler, çalışma izni alırken deneylerde kullanacakları türleri belirterek, bu türlerin bakım ve barınmasına uygun ortamı da sağlamak zorundadırlar. Deneysel ve Diğer Bilimsel Amaçlar İçin Kullanılan Hayvanların Refah ve Korunmasına Dair Yönetmeliğin 18.Maddesine göre; kedi, köpek ve benzeri evcil türlerden başıboş ve yırtıcı olanları deneylerde kullanılamaz fakat aynı maddede, hayvanların sağlık ve refahı ile ilgili çalışmalara önemli bir ihtiyaç olması veya çevre, insan ve hayvan sağlığına karşı ciddi bir tehlike olması durumunda diye istisnalar getirilmiştir. Hayvan Deneyleri Etik Kurullarının Çalışma Usul ve Esaslarına Dair Yönetmeliğin 11. Maddesinde de Kedi, köpek gibi evcil türlerin sokakta başıboş olanların aynı gerekçe ile deneylerde kullanılabileceğini belirtmektedir. Bu nedenle belediyelerin korumasında olan ve sokaklarda başıboş yaşayan hayvanlar da deney hayvanı olarak kullanılabilir. HADMEK'in 2018 - 2020 Yılları Hayvan Deneyleri Merkezi Etik Kurulu Faaliyet Raporuna göre 2018 yılında 236297, 2019 yılında 213641 ve 2020 yılında 209212 hayvan deneylerde kullanılmıştır.

45417

Ekolojik dengesi içerisinde çok önemli bir yere sahip olan hayvanlar da insanlar gibi duyguları ve sinir sistemleri olan, psikolojik ve fizyolojik acı duyarlılığına sahip canlılardır. Canlı hayvanlar üzerinde deney yapmanın etik olmadığı tün dünya tarafından kabul edilmekte ve hayvan hakları yönünden işin ahlaki boyutu tartışılmaktadır. 1970 yılından itibaren deneylerde hayvanları kullanmak yerine hücre ve doku kültürleri, tahlil metodları, video kullanımı, bilgisayar metodları ve yapay modellerin kullanımı, tek hücreli organizmaların kullanımı ve epidemiyolojik çalışmalar alternatif yöntemler olarak kullanılabilir.

Hayvan haklarının korunması için uluslararası kurum ve kuruluşlarca bir çok çalışmalar yapılmıştır. 1978'de Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Paris'teki Hayvan Hakları Evrensel Beyannamesini duyurmuştur. Beyannameye göre, tüm hayvanlar aynı var olma haklarına sahiptir. Hiçbir hayvana kötü muamele veya zulme maruz kalmaz.

2000 yılında, Dünya Hayvanları Koruma Derneği; hayvanların duyarlı olduğunu kabul etmek, zulmü önlemek, acıyı azaltmak ve çiftlik hayvanlarının, evcil hayvanların, bilimsel araştırmalarda kullanılan hayvanların, yük amaçlı kullanılan hayvanların, rekreasyondaki hayvanların vb. refahına ilişkin standartları teşvik etmek için önerilen bir hükümetler arası taslak antlaşma olan Evrensel Hayvan Refahı Bildirgesini yayınlamıştır. Çeşitli BM üye devletlerinden 2,5 milyondan fazla kişi bildirgeyi desteklemiştir.

Mevcut düzenlemelerin, hayvanları korumaya yönelik ana hatları oluşturmuş olmasına karşın, hayvanların deneylerde kullanılması yeterli korumayı sağlayamadığını göstermektedir. Hayvanların hayatlarının da insan hayatı kadar değerli olduğu, acı çektikleri ve deneylerde binlercesinin öldüğü göz önüne alınmalı, hayvanlar üzerinde deney yapmak kesin olarak yasaklanmalıdır.

Bu bağlamda;

- 1- Türkiye'de hangi illerde kaç adet kobay üretim merkezi vardır? Bu merkezlere devlet teşviki verilmekte midir? Üretim merkezlerinin denetimi ne şekilde hangi sıklıkta yapılmaktadır?
- 2- Deneylerde kullanılan hayvanların korunması, haklarının gözetilmesi için ne gibi çalışmalarınız vardır?
- 3- Hayvanlar üzerinde deney yapacak tüm kuruluşların kendi yerel etik kurulunu ve yönergesini oluşturmaları Bakanlığınızca denetlenmekte midir?

43417

4- Hayvanlar üzerinde deney yapan merkezlerin 2021 yılı itibariyle sayısı kaçtır? Deney merkezleri denetlenmekte midir? Deney merkezlerindeki hayvan hakkı ihlalleri tespit edilip bu kurumlara hukuki yaptırımlar uygulanmakta mıdır?

5- Mevzuata aykırı faaliyet gösteren kobay üretim merkezi ve deney merkezlerinden izin ve ruhsatı iptal edilen olmuş mudur?

6- Çeşitli sektörlerde hayvanların kullanıldığı deneylere son verilmesi, alternatif bilimsel yöntemlerin kullanılması için Bakanlığınızın bir çalışması olacak mıdır? Alternatif yöntemlerle deneyler zorunlu kılındığında kaç deney hayvanı kurtulacaktır?

7- Son beş yılda sokaklarda yaşayan ya da belediyenin korumasında olan kaç kedi ve köpek deney hayvanı olarak kullanılmıştır? Bu konuda belediyeler ile işbirliğiniz var mıdır?

8- Halkı, deney hayvanları konusunda bilgilendirmek ve bu konuda farkındalık yaratmak için bir çalışmanız var mıdır? Bu konuda demokratik kitle örgütleri ile işbirliği yapacak mısınız?

9- Hükümetiniz, bir bütün olarak hayvan hakları ihlallerine son verecek hayvan hakları yasasını çıkartmayı düşünüyor mu?